

Abdimambet Sariyev

(1957)

Abdimambet Sariyev, 1957 yılında Oş ili Toktogul ilçesine bağlı Cetigen köyünde doğdu. Kırgız Devlet Üniversitesinin Filoloji Fakültesinin İletişim Bölümünü

bitirdi. Dinî felsefi eserler yazıp, birçok kitaplar yayınladı. "Caşıl Kitep" (Yeşil Kitap) dizileri bunların bir örneğidir.

Hikaye KALPAK

1

Kudaydın atı menen baştaymın

Kalpak kudrettüü Kudaydın Kasiyeti menen Kırgızdardın Can Duynösünün Biyiktigine ılayık casalıp al (kalpak) Kırgızdın Kırgız ekendigin anıktap, taktap, başka Elderden (Bir tuugandarınan) bölüp, özgöçölöp turgan.

Kalpak kiygen Kırgızga Kudaydın kudreti kelip, anı başka Elderdin aldında-canında sürdüü, sırduu, korkunuçtuu, biyik kılıp körsötkön cana anın sözüün, ünün ÖKTÖM, ÖTÜMDÜÜ kılğan.

Kudrettüü Kudaydın Kasiyeti menen Kırgızdardın Can Düynösünü cana Materialdık Denesine (Kara Canına) aralaşıp uluttuk Kaada-Salttuu Iyık, Biyik baş kiyimge aylangan bul Kalpaktı bayırkı Kırgızdar biyik baalaşkan cana başka elderge (bir tuugandarına) karmaşkan emes.

Kalpaktı Kırgızdar biri-birine (Kırgızdarga) gana caş, kızmat daracası boyunca öto Kaada Salttuu saltanattarda paydalanışkan cana KALPAKTI KIYGİZÜÜ CÖRÖLGÖSÜN öto col coboluu adat-salt menen atkarışıp, anı urmat-sıy menen köpkö çeyin ülgü katarı aytıp, eskerip cürüşkön.

KALPAK Kırgızdar üçün eñ Iyık cana Biyik baş kiyim bolup esepetlep, anı kordogondor katuu CAZAGA tartılışkan cana köpkö çeyin sabak katarı eskerilip aytılp cürgön.

Kırgızdın KALPAĞIN başka uluttarga kiygizüügö bolboyt. Ankeni, alar Kırgız bolup Caralbagandan kiyin KALPAKTIN Keremet Kasiyetin bilişpeyt cana Anı kor kılışıp Kudaydın kaarına kalışat.

KALPAKTI kor kılıp Anın (Kalpaktın) kadirbarkın bilbegen Adamdar (Kırgızdar) dağı, KALPAKTI başka Elderge kiyigizip (Belekke bergen) Adamdar dağı Kudaydın Keremet Kasiyetin kabil ala turgan Kalpaktı kor kılğanı üçün özülörü da kor bolup Azapka batışat. Birok, emne sebepten kınınalıp, Azapka batıp catışkanın bilbey cürüp ötüp ketişet.

KALPAK degen bul - Kırgızdar üçün gana Caratılıp Casalıp, muundan muunga ötüp kele catkan IYIK, BİYİK Baş kiyim bolup esepetelet.

2

Kudaydın atı menen baştaymın.

KALPAKTI ar kaysı (körüngön) Ulutka kiygize berüü bul - Kırgızdardın KALPAKTIN toluk Kasiyetin, al (Kalpak) Kırgızga gana taandık ekendigin bilbegendikten bolup esepetelet cana bul uluttuk Baş kiyimdi körüngön Ulutka kiygize berüü bul bütkül Kırgız Elinin kadirbarkına doo ketirip, başka Uluttardın arasında kemsintip kor boluuga duuşar kılát.

KALPAKTI ar bir Kırgız ayar saktap, biri-birine (Kırgızga) gana kiygizüü gerek.

1

Hüda'nın adı ile başlıyorum

Kalpak kudretli Hüda'nın Haysiyeti ile Kırgızların Manevi Dünyasının yüceliğine uygun olarak yapılmış, o (kalpak) Kırgızdın Kırgız olduğunu belirlemiş, kanıtlamış, başka Halklardan (Akrabalarından) ayırt ederek farklı kılmıştır.

Kalpak giyen Kırgızlara Hüda'nın kudreti gelip, onu başka Halkların önünde, yanında heybetli, gizemli, korkunç, yüce olarak göstermiş ve onun sözünü, sesini CESUR, TESİRLİ kılmış.

Kudretli Hüda'nın Haysiyeti ile Kırgızların Manevi Dünyasına ve Maddi Bedenine (Kara Canına) karışıp milli Gelenek-Görenekli Kutsal, Yüce baş giysisine dönüşen bu Kalpak'a eski Kırgızlar çok değer vermiş ve başka halklara (akrabalarına) elletmemiş, kaptırmamışlardır.

Kalpak'ı Kırgızlar sadece biri-birine (Kırgızlara) yaş, hizmet derecesine göre çok Gelenek Görenek merasimlerinde kullanmışlar ve KALPAK'I GIYDIRME ADETİNİ oldukça esaslı adet gelenekleriyle yerine getirip, onu saygı ve izzet ile uzun zamana dek örnek olarak söyleyip, ana gelmişler.

KALPAK Kırgızdar için en Kutsal ve yüce baş giysisi sayılıp, onu horlayanlar şiddetli CEZAYA çarptırılmış ve uzun bir zamana kardar ders olması için hatırlatılmıştır.

Kırgız'ın KALPAK'ını başka milletlere giydirmek uygun değildir. Çünkü, onlar Kırgız olarak Yaratılmadıkdan sonra KALPAK'IN Keramet Haysiyetini bilmeler ve O'nu hor tutarlar Hüda'nın kahrına kalırlar.

KALPAK'I hor tutup O'nun (Kalpak'ın) kıymet ve değerini bilmeyen İnsanlar (Kırgızlar) da, KALPAK'I başka Halklara giydirip (Hediye eden) İnsanlar da Hüda'nın Keramet Haysiyetini kabul edecek Kalpak'ı hor tuttuğu için kendileri de hor olur Azapa uğrarlar. Fakat, ne sebepten zorlanıp, Azaba uğradıklarını hayatlarının sonuna kadar anlayamazlar

KALPAK demek, sadece Kırgızlar için Yaratılmış, Yapılmış, nesilden nesile geçip gelmekte olan KUTSAL, YÜCE Baş giysisi sayılmaktadır.

2

Hüda'nın adı ile başlıyorum.

KALPAK'I her (rastgele) Millete giydirmek demek - Kırgızdardın KALPAK'IN tam Haysiyetini, o (Kalpak) sadece Kırgız'a ait olduğunu bilmediğinden kaynaklanmaktadır ve bu milli Baş giysiyi rastgele başka Millete giydirmek de bütün Kırgız Halkının otoritesini zedeleyip, başka Milletlerin arasında aşağılanıp hor olmaya sürükler.

KALPAK'I her Kırgız itinayla koruyup, sadece birbirlerine (Kırgız'a) giydirmeleri gerekir. .

AKSAKAL

1

Kudaydın atı menen baştaymın.

Kırgız elinde aksakaldar çaştarga col körsötüşkön cana oşol kurakka çeyin alar özülörün dayardaşıp, tatıktuu alıp cürüşkön.

Kırgızdar özülörünö Kırgız Ata üyrötkön Salttuu Col-Cobolordu mıyzam katarı katuu karmaşıp ar kimisi öz daracasın, çaşın, kadir-barkın bilip, Oşogo caraşa özülörün tutuşkan cana çaştarga ülgü, Tarbiya körsötüşüp, ceñil bolup celpildegem ce turuksuz münöz bolgon emes.

Turuksuz cana ceñil adamdı Kırgızdar katardan çıgarışkan cana anı kep-sözgö koşpoy, anın koomdo ordu bolgon emes.

Turuksuz cana özgörölmö, kubulup kuytundagan adamdın koomgo taasiri tiye baştasa anda anı Kırgızdar cok kılışıp, külün sapı-rıp ciberip, adamdarga ülgü, nasaat katarı carıya kılışkan.

Aksakal degen bul - Özü çaşagan cana taasiri tiye turgan cerdegi ülgülüü, col körsötöör adam bolup eseptelet.

Azırkı Kırgızdar özülörünün Saltın bekem karmaşıp, oşonun negizinde çaşay baştaşa İslam cana başka Diniy taasirlerdi cogotso gana çınıgı coldoron taap mıktı çaşooloruna öbölgö bolot.

Azırkı Kırgızdar kudureti küçtüü uluu Kudaydı taanıp, öz mil-detterin tak bilüülörü kerek. Oşondo gana alarga barar bağıtı bel-gilüü bolup, coldoru açilat.

Aksakal degen bul-özünön kiyinki ösüp kele catkan çaştarga özünün cürüş-turuşu, baskan turganı, başkalarga casagan mamilesi menen ülgü körsötör adam bolup eseptelet.

Egerde aksakal özünün çaşına ılayık Kaada-Salttı saktabasa Özünün kuragının kadirına cetpese anda al ceñil-celpi, akılsız, urmattogo cana sıyloogo tatıksız adam bolup kalat da özünön kiyinki çaştardan korduk körüp, sıy urmatın cogotup, Kudaydın Cazasına kabılıp Azapka batat.

Aksakal degen bul-bardık akılın, küçün cana tacrıybasın cıy-nap anı Özünön kiyinki muundarga Belek kılıp bere turgan kasi-yettüü adamdardan boluuga tiyiş. Egerde andaay Missiya-Mildetti atkara albasa anda al Aksakaldık daracasın cogotup, ömürünun akırı korçuluk menen ötot.

SÜYÜÜNÜN TÜRLÖRÜ

Kudaydın atı menen baştaymın.

Kudurettüü Kuday Kişinicaratkanda Aga koşup bardığına Çoñ Süyüü bergen. Süyüü calpısınan tömөndөгүdөy tartipte bölünөt:

Kudaydı süyüü

El -Cerdi süyüü

Ata-Eneni süyüü

Bir tuugandardı süyüü

Cardı suyüü (ayal-erkek)

Bala-çakanı süyüü

Dos-kurdaşı süyüü

Can-canıbardı süyüü.c. Nerselerdi süyüü

AKSAKAL

1

Hüda'nın adı ile başlıyorum.

Kırgız halkında aksakallar gençlere yol göstermişler ve bu yaşlarına kadar onlar kendilerini hazırlayıp, layık acak şekilde yaşamışlar.

Kırgızlar kendilerine Kırgız Ata'nın öğrettiği Geleneksel Düsturları kural olarak sıkı tutmuşlar kimi kendi derecesini, yaşını, otoritesini bilip, Ona göre davranmışlar ve gençlere örnek, Terbiye göstermişler; hafif düşünceli ya da değişken kişilikli olmamışlar.

Sabit düşünceye sahip olmayan ve hafif düşünceli insanı Kırgızlar dışlamışlar ve onunla konuşmamışlar; dolayısıyla onu toplumda bir yeri olmamıştır.

Sabit düşünceye sahip olmayan ve değişken insan toplumu etkilemeye başladığı an onu Kırgızlar yok etmişler; külinü savurmuşlar; insanlara örnek, nasihat olarak ilan etmişler.

Aksakal demek - Kendisinin yaşadığı ve etkileyebileceği çevrenin örneği, yol gösteren şahsiyeti sayılır.

Günümüzde Kırgızlar özülörünün Geleneklerini sıkı tutuşup, bunun temelinde yaşamaya devam ederlerse İslam ve diğer Dinî etkilerden kurtulduğu an gerçek yollarını bulurlar; dolayısıyla güzel hayat sürmeye başlayacaklardır.

Günümüzde Kırgızdar kudretli, güçlü, ulu Hüda'yı tanıyıp, kendi vazifelerini tam bilmeleri gerek. İşte o an ancak onlara gideceği yönü belirirmiş olur; yolları açılacaktır.

Aksakal denilen şahıs - kendisinden sonraki kiyinki yetişmekte olan gençlere kendisinin davranış biçimi, tarzı, başka kimselerle ilişkileri ile örnek teşkil edecek şahıstır.

Eğer aksakal kendisinin yaşına uygun şekilde Gelenek-Göreneği tutmasa Kendi yaşının kıymetini bilmezse o zaman o hafif düşünceli, akılsız, saygı ve hürmete layık olmayan şahıs olur ve kendinden sonraki gençler tarafından aşağılanır; saygısını yitirir; Hüda'nın Cezasını alır Azaba ugrar.

Aksakal demek, tüm aklını, gücünü ve tecrübesini toplayıp onu Kendisinden sonraki nesillere Armağan olarak sunabilecek haysiyetli insanlardan olmalıdır. Eğer öyle Misiyon-Görevini yerine getiremiyorsa o zaman o Aksakallık derecesini kaybetmiştir; hayatının ömürünün geri kalanı aşağılanmalarla geçecektir.

SEVGİNİN TÜRLERİ

Hüda'nın adı ile başlıyorum.

Kudretli Hüda Kişiyi yaratırken Onunla birlikte herkese Büyük Sevgi vermiştir. Sevgi genel olarak aşağıdaki gibi tertipte bölünür :

Hüda sevgisi

Vatan-millet sevgisi

Anne Baba sevgisi

Kardeşler arası sevgi

Yâr sevgisi (kadın-erkek)

Çocuk sevgisi

Eş-dost sevgisi

Hayvan sevgisi vb. Yaradılan şeylere karşı sevgi

Bul Süyüülördün içinen kudreti küçtüü uluu Kудaydı Süyüü Birinçi cana Özgöçö orunda turat. Anı eç bir Süyüügö almaştırıruuga bolboyt. Antkeni, kudreti küçtüü uluu Kудaydı Süyüü Birinçi cana Özgöçö orunda turat. Sebebi, kudreti küçtüü uluu Kудay süygön kişini (ayal ce erkek) da, süydürgön kişini da (ayal ce erkek) ce başka Nerselerdi da Özü Caratıp Casagan cana dal oşol Süyüülördün (Ata-enege, dos-carga, bala-çakaga, c.b.) baardıgın Özü-Kудay bergen. Oşonduktan adamdar eñ birinçi kudreti küçtüü uluu Kудaydı süyüp, dal oşol Kудay arkıluu Süyüülörün ötkörüülörü kerek.

Adamdar Süyüülördü tak acıratıp bile alışpay, Kудay bergen Süyüülördü biri-birine katar koyup ce birin cogoru kötörüp, ekinçisin ıldıy tüşürüp, Kудaydın Kaarına kalıp, Süyüüdön acırap, Azapka batışat.

Ar bir Süyüü özünçö Biyik, Iyık, Kудay bergen, Kудay küçtöndürüp koldop turgan Özgöçö Kasıyetke ee cana biri-birin basıntıp, biri-birin cogoru kötörö albayt.

Mısalı, Ata-Enege bolgon Süyüü menen Süygön Carga bolgon ce Bala-Çakaga bolgon Süyüünü biri-birine salıştırıruuga, biri-birine karşı koyuga, birin kötörüp baalap, ekinçisin tömöndötüügö mümkün emes. Alardın baardığı teñ Özgöçö, Özüncö Kasıyetke ee cana Adamdın Dene Müçölöründöy ele Adamdın Can-Düynösün toluktap Kудaydın Kudretin körsötüp, oşol adamdı azıktandırıp, süyündürüp turat.

"Seni Ata-Enemen da artık köröm" dep biri-birin süygön ayal-erkek aytpoogo cana oylonboogo tiyiş.

"Birinçi Ata-Enemi süyöm, anan Seni süyöm" dep süyüşkön ayal-erkek aytpoogo cana oylonboogo tiyiş.

"Birinçi baldarımdı, Ata-Enemdi, bir tuugandarımdı süyöm, anan Seni Süyöm" dep da aytpoogo, oylonboogo tiyiş.

"Seni bir tuuganımdan da artık köröm" dep doskurdaş biribirine aytpoogo, oylonboogo tiyiş.

"Men Eli-Cerimdi süyöm, anan Seni süyöm" dep da aytpoogo, oylonboogo tiyiş.

"Men balança canıbardı ce bir Nerseni bardıgınan artık köröm, süyöm" dep da aytpoogo, oylonboogo tiyiş.

Antkeni, Süyüülördün bardıgın kudreti küçtüü uluu Kудay Öz Kıyalı menen Caratıp, ar kimisin öz özünçö koyup, ordun taktaştırıp, ar kimisine özünçö Keremet-Kasıyet bergen.

Oşonduktan adamdar Süyüülördü biri-birine salıştırırbay, almaştırırbay, çataştırırbay, biri-birine karşı koyboy ar kimisin Özülrünün Denesinin Müçölöründöy zarlı cana kerektigin bilip, oşogo caraşa mamile casap çaşooloru kerek.

Oşondo gana al Adam kaalagan maksatının çımığı Baasin cana Barkın bilip, Kудayga ıraazı bolup çaşap ötöt da başkalarga örnök körsötüp, adamdardı Cakşılıkka tarbiyaloodo öz mildetin cakşırarak atkarat.

Adamga berilgen SÜYÜÜLÖRDÜN bardığı teñ BAALUU cana Kудaydın KUDURETİNE ee bolup esepolet.

Bu Sevgilerin içinden kudretli, güçlü ulu Hüda'yı Sevmek İlk ve Özel bir yere sahiptir. Bunu hiçbir Sevgiyle değiştiremeyiz. Çünkü, kudretli güçlü ve ulu Hüda'yı Sevmek İlk ve Özel bir yere sahiptir. Bunun sebebini, kudretli güçlü ulu Hüda sevdiği kişiyi (kadın veya da erkek) de, sevdiren kişiyi de (kadın veya erkek) yahut diğer Nesnelere de Kendisi Yaratmış ve tam bu Sevgilerin (Anne-Babaya, eş-dosta, çoluk çocuğa v.b.) hepsini Hüda-Kendisi vermiştir. Onun için insanlar ilk önce kudretli güçlü ulu Hüda'yı sevip, tam o Hüda aracılığıyla diğer Sevgilerini gerçekleştirmelilerdir.

İnsanlar Sevgileri tam ayırtı edemeyip, Hüda'nın verdiği Sevgileri birbirleriyle eşit tutup yada birini yüceltip, diğerini aşağılayıp, Hüda'nın Kahrına kalırlar, Sevgiden mahrum kalır, Azaba uğrarlar.

Her Sevgi kendine özgü, Yüce, Kutsal, Hüda'nın verdiği, Hüda'nın güçlendirip kolladığı Özel Haysiyet'e sahiptir ve hiç biri diğerine ne baskandır ne de üstündür.

Örneğin, Anne-Baba Sevgisi ile Sevdiğin Yar karşısındaki veya Çoluk Çocuk Sevgisi birbirleriyle mukayese edilmez, birbirlerine karşı konulmaz, biri yüceltilemez, diğerini de alçaltmak mümkün değildir. Bunların hepsi eşittir Özel, Kendine özgü Haysiyete sahiptirler ve İnsanın Bedeninin Uzuvarları gibi İnsanın Manevî dünyasını doldurup Hüda'nın Kudretini gösterip, o insanı azıktandırıp, mutlu kılmaktadır.

"Seni Anne-Babamdan daha üstün görüyorum" diye birbirlerini seven kadın-erkek söylememeleri ve düşünmemeleri gerek.

"İlk önce Anne-Babamı severim, sonra Seni severim" diye birbirini seven kadın erkek söylememeli ve düşünmemelidir.

"Önce çocuklarımı, Anne-Babamı, kardeşlerimi, sonra Seni Seviyorum" diye de söylenmemeli, düşünülmemelidir.

"Seni kardeşlerimden daha çok seviyorum" diye eş dost birbirine karşı söylememeli, düşünmemelidir.

"Men Milletimi-Vatanımı seviyorum, sonra Seni seviyorum" diye de söylenmemeli, düşünülmemelidir.

"Ben filan hayvanı veya bir Şeyi herşeyden üstün tutarım, seviyorum" diye de söylenmemeli, düşünülmemelidir.

Çünkü, Sevgilerin hepsini kudretli güçlü ulu Hüda Öz Düşüncesi ile Yaratmış, her birisini ayrı ayrı değerlendiren, yerini belirleyip, her birine ayrı Keramet-Haysiyet vermiştir.

Onun için insanlar Sevgileri birini diğerleriyle mukayese etmeyip, değiştirmeyip, karıştırmayıp, birini ötekisine karşı koymayıp her birini Kendi Bedenlerinin Uzuvarları gibi onlara muhtaç ve onların gerekli olduklarını bilip, buna göre davranmaları, yaşamaları gerekmektedir.

İşte böyle yapıldığında ancak, o İnsan istediği maksadının gerçek Değerini ve Kıymetini bilir, Hüda'ya müteşekkik olarak yaşar ve başkalarına da örnek olur; insanları İyiliğe sefk ederken kendi görevini daha iyi yerine getirir.

İnsana verilen SEVGİLERİN HEPSİ DE DEĞERLİ ve Hüda'nın KUDRETİNE sahip sayılır.